

 Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Psicologia – Curs 2004/2005
Llicenciatura en psicologia

TÈCNIQUES D'OBSERVACIÓ

26954

Data de l'última revisió del programa: 6/07/2004

Unitat de Metodologia de les Ciències del Comportament
Departament de Psicobiologia i de Metodologia de les Ciències de la Salut
Professora: Mariona Portell

OBJECTIUS

L'objectiu d'aquesta assignatura és presentar d'una manera pràctica i aplicada les tècniques associades amb el mètode observacional que són d'ús més freqüent en psicologia. Al finalitzar el curs s'espera que l'alumne sigui capaç de:

1. Delimitar diferents orientacions en les tècniques observacionals en funció del grau de control que es pot exercir sobre la situació, el nivell de participació de l'observador i el nivell d'observabilitat de l'objecte d'estudi.
2. Aplicar les tècniques associades amb la codificació, mostreig, registre i anàlisi, així com els instruments d'avaluació de la qualitat de les dades observacionals.
3. Planificar l'aplicació de les tècniques d'observació més adequades per abordar problemes de diferents camps aplicats de la psicologia.

TEMARI

Nota: A la part dreta s'indica la sessió de classe teòrica en la qual està previst impartir cadascun dels continguts. El temps de dedicació no presencial que, aproximadament, li implicarà a l'alumne la preparació de les classes de teoria és d'1 hora setmanal.

- Tema 1. Delimitació de la investigació observacional** S1-4
Estratègies de recollida d'informació. Alternatives polèmiques en la investigació psicològica. La observació com a tècnica i com a mètode. Grau de control extern. Nivell de participació. Nivell d'observabilitat. Tècniques observacionals (en un sentit ampli) i els seus àmbits d'aplicació.
- Tema 2. Conceptes i elements bàsics per l'aplicació de les tècniques d'observació** S5-7
Nivells de descripció i establiment d'unitats. Nivells de resposta. La dimensió temporal. Biaixos i dificultats específiques. La formació dels observadors. Organització de la investigació observacional.
- Tema 3. Codificació i categorització** S8-10
La codificació. De la descripció al registre. Nivells de sistematització del registre. El procés de categorització com a modalitat de codificació. El procés de categorització. Elaboració de les categories. Components de las categories. Adequació d'un sistema de categories. Categories especials. Sistemes i pautes d'observació.
- Tema 4. Recollida de dades: Mostreig i registre observacional** S11-14
El mostreig en la investigació observacional. Mostreig intersesional. Un cas especial: «mostreig Ad libitum». Mostreig intrasesional de subjectes. Registre activat per

transicions (RAT). Mesures conductuals que es poden obtenir amb un RAT. Registre activat per unitats de temps (RAUT). Mostreig instantani. Mostreig d'interval parcial. Mostreig d'interval total. Aparells de registre.

Tema 5. Avaluació de la qualitat

S15-18

Fiabilitat, precisió i validesa de l'observació. Errors en l'observació i els seus tipus. Biaixos de l'observador i fiabilitat de les dades. Biaixos de l'observació i validesa de les dades. Coeficients de fiabilitat i precisió.

Tema 6. Anàlisi i interpretació

S19-23

Tipus de dades observacionals. Dimensions bàsiques d'anàlisi. Perspectiva sincrònica en investigació observacional. Mesures d'associació per variables nominals. Mesures d'associació per variables ordinals. Perspectiva diacrònica en investigació observacional. Concepte de seqüencialitat en la conducta. Procediment gràfic de cerca de patrons. Propietats de les seqüències. Transformació de dades. Dades tipus I. Dades tipus III

Tema 7. Àmbits d'aplicació de la investigació observacional

S24-26

Comportament a l'escola. Interacció familiar. Grups socials. Organitzacions. Transtorns del comportament. Conducta animal. Activitats esportives. Documents personals. Interacció persona màquina.

PRÀCTIQUES

L'objectiu és que l'alumne adquireixi experiència en els procediments exposats a les classes de teoria, i que això el capaciti per aplicar les tècniques d'observació als problemes propis de la seva àrea d'interès. Per assolir aquest objectiu es desenvolupen dos tipus d'activitats:

- a. Resolució de petits problemes per tal d'adquirir experiència en l'aplicació dels procediments i tècniques implicats en la investigació observacional (categorització, registre sistemàtic, estudi de fiabilitat, anàlisi, etc.). El contingut que s'ha seleccionat per contextualitzar la major part d'aquestes pràctiques és "*l'anàlisi dels aspectes conductuals de la por a parlar en públic*". Com a suport per la didàctica d'aquesta part de l'assignatura s'usarà material audiovisual i es presentarà software específic per la realització d'estudis observacionals.
- b. Planificació d'un estudi d'observació a l'entorn d'algun dels àmbits d'aplicació exposats en el bloc introductor del temari. De manera opcional l'alumne podrà, a més de planificar, realitzar aquest estudi seguint un calendari pautat i supervisat per les professores de l'assignatura. En aquest cas, la tasca consisteix en realitzar un treball en equips de 3/4 membres. Es realitzarà una avaluació formativa del treball de cada equip.

El temps aproximat de dedicació no presencial a les pràctiques és d'1.5 hores setmanals. Aquesta quantitat però pot incrementar-se si l'estudiant opta per realitzar l'estudi d'observació. En aquest darrer cas l'increment es produirà especialment durant les setmanes dedicades a la recollida i gestió de dades.

DOCÈNCIA TUTORITZADA (DT)

La docència tutoritzada (DT) d'aquesta assignatura es optativa i majoritàriament no presencial. La DT és planteja com un espai de discussió i reflexió sobre l'aplicació de les tècniques d'observació als diferents àmbits seleccionats pels estudiants. En aquest sentit la DT persegueix un doble objectiu:

1. Proporcionar a tots els estudiants que ho desitgin una retroalimentació personalitzada sobre el desenvolupament del seu projecte.
2. Afavorir l'intercanvi d'experiències entre els diferents equips de treball. Per assolir aquest objectiu es programaran 1/2 sessions presencials en les qual els alumnes

podran exposar i debatre aquells aspectes dels seus projectes que considerin més interessants.

El calendari de sessions presencials es facilitarà en disposar de la relació d'estudiants interessats en participar en aquestes activitats.

AVALUACIÓ

L'estudiant pot optar entre dos tipus d'avaluació:

- Examen final: consisteix en una prova de 10 a 15 preguntes obertes. Els continguts són similars als problemes plantejats a les classes de pràctiques. Si s'opta per aquest tipus d'avaluació el 30% de la nota final prové de la presentació escrita d'un recull d'exercicis pràctics que s'aniran proposant al llarg del curs.
- Avaluació continuada i treball: Realització d'un estudi d'observació seguint les directrius marcades a les classes pràctiques i a la docència tutoritzada. Aquest tipus d'avaluació es basarà en:
 - Els informes parcials del projecte que s'aniran lliurant a mesura que es superin les etapes fixades per la professora en les successives entrevistes. La manca de seguiment o no superació dels criteris establerts pot ser motiu de suspensió del treball; en aquest cas els alumnes hauran de realitzar l'examen final.
 - La memòria final del projecte que es lliurarà en acabar el curs amb la corresponent exposició del treball.

ASSIGNATURES DE LLIURE ELECCIÓ RECOMANADES

- 25215 Tècniques d'Investigació II; 6 crèdits; 2n semestre (Llicenciatura de Sociologia)
- 20130 Tècniques d'Investigació en Antropologia Social i Cultural; 5 crèdits; 1r semestre (Antropologia Social i Cultural)
- 23173 Anàlisi Qualitativa en Investigació Educativa; 4 crèdits; 1r i 2n semestres (Pedagogia)

BIBLIOGRAFIA

Anguera, M.T. (Ed.) (1991). *Metodología observacional en la investigación psicológica. Vol. I: Fundamentación (1)*. Barcelona: P.P.U.

Compilació de fonamentació conceptual en la qual es presenten les característiques de la metodologia observacional.

Anguera, M.T. (Ed.) (1993). *Metodología observacional en la investigación psicológica. Vol. II: Fundamentación (2)*. Barcelona: P.P.U.

Compilació de fonamentació conceptual en la qual es presenten les característiques de la metodologia observacional.

Anguera, M.T. (Ed.) (1999). *Observación en el Deporte y la Conducta Cinésico-Motriz: aplicaciones*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Compilació que presenta una selecció d'aplicacions de les tècniques d'observació a l'àmbit de l'esport.

Anguera, M.T. (Ed.) (1999). *Observación en Etología (Animal y Humana): aplicaciones*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Compilació que presenta una selecció d'aplicacions de les tècniques d'observació a l'àmbit de l'etologia.

Anguera, M.T. (Ed.) (1999). *Observación en la Conducta Interactiva en contextos naturales: aplicaciones*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Compilació que presenta una selecció d'aplicacions de les tècniques d'observació a l'estudi de la interacció.

Anguera, M.T. (Ed.) (1999). *Observación en la Escuela*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Compilació que presenta una selecció d'aplicacions de les tècniques d'observació a l'àmbit escolar.

Anguera, M.T. (Ed.) (1999). *Observación en Psicología Clínica*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Compilació que presenta una selecció d'aplicacions de les tècniques d'observació al context clínic.

Bakeman, R. i Quera, V. (1996). *Análisis de la interacción: Análisis secuencial con SDIS y GSEQ*. Madrid: Ra-Ma.

Text que presenta un format senzill per representar dades seqüencials (SDIS) i proporciona les eines i elements bàsics per analitzar aquest tipus de dades (GSEQ).

Cook, T.D. i Reichardt, C.S. (1986). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativa*. Madrid: Morata.

Losada, J.L. (1999). *Metodología observacional*. A Coruña: Penta.

Un interessant manual de pràctiques (la majoria resoltes) que permet revisar de manera entenedora els principals tòpics de la metodologia observacional.